

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG,

hova a lap szellemi részét illető
minden küldemény intézendő:
Füvészkert-utca 1079.

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven.

Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések
díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél
100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr.
Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

KIADÓ HIVATAL,

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó
minden küldemény intézendő:
Főiskola, háznagyhi hivatal.

Tartalom. Észrevételek a „felső-tiszai egyházkerület“ című
cikkekre. Joó István. — Az egyházi közigazgatási bíróság szer-
vezete, hatásköre és eljárása a magyarországi ev. ref. egyház-
ban. E—s. — Közügyein. A heves-nagykunsági egyház-
megye közgyűlése. B. — Adat az elkeresztelési kérdés jelen
állásához. Exorcista. — Nekrológ. Gyikó Ferencz. M. J.-tól. —
Különlélek. — Szerk. posta.

Észrevételek

a „felső-tiszai egyházkerület“ című cikkekre.

II.

Felsőtiszaparti, úgy látszik, azt teszi fel, másokkal is
azt akarja elhíttetni, hogy a tiszántúli egyházkerület kebe-
lében kiegyenlíthetetlen nézetellentétek vannak s ezek
miatt fejlődés, haladás, virágzás itten nem várható; követ-
keztetésül aztán kimondja, hogy ez egyházkerületet fel
kell osztani. Ha áll az alap, úgy áll a következtetés is. De
én kiegyenlíthetetlen ellentéteket nem látok s így a követ-
keztetést sem fogadom el, annyival inkább nem fogadom
el, mert a konventi képviselők választása kérdésén kívül,
melyet a közelebbi zsinat különben is meg fog oldani,
egyet sem tudok, pedig hű és kitartó szemlélője vagyok
az egyházkerületi ügyeknek, a melynél a képviselők és
más közgyűlési tagok merev álláspontot foglalnának el
egymással szemben, tisztán egyházi kérdésekben.

Ne fessük hát falra az ördögöt, és ne mystifikáljuk a
távolálló s épen azért az ügyek menetével ismeretlen kö-
zönséget!

Ha Felsőtiszaparti s vele együtt a felső-tiszavidéki
ref. egyházak nagy többsége arról van meggyőződve, hogy
felekezeti és nemzetiségi tekintetben csakugyan előnyösebb
lenne a tiszántúli ref. egyházkerületnek kisebb egyházke-
rületekre felosztása, akkor tárgyi okokkal s ne a szenvedé-
ly, elfogultság és túlzás hangján vitassák álláspontjuk
és elszakadási törekvéseik helyességét.

Én részemről túlzásnak merem nyilvánítani a cikk-
író azon nyilatkozatát, hogy itt a felvidéki és alföldi kép-
viselők mint tűz és víz állának egymással szemben, ho-
lott eddig épen az ellenkezőt lehet tapasztalni, hogy t. i.
itt ilyenemű megoszlás nincs; azt lehet látni, hogy a gyű-
lési tagok folyvást a legnagyobb barátságban, szívélyes és
egymást kölcsönösen megtisztelő viszonyban élnek; s ez
bizonyára egyik oka annak, hogy a tiszántúli ev. ref. egy-
házkerület közgyűlései oly méltóságos, oly nemes lefolyá-
súak, mintha fejedelmek tanácskoznának ott világrendítő
nagy dolgok felett. De Felsőtiszaparti sohasem volt itt,
azért nem tudhatja ezt; s ha volt, akkor felületesen, vagy
hamis világitásban látta a dolgokat, alapos ítéletet tehát
nem mondhat.

Hasonló túlzással, mondhatnám, igazságtalansággal
vádolja, — nem, meghurezolja az alföldi képviselőket, mi-
dön azt mondja, hogy érzéketlenek a kis ekkleziák keser-
ves panaszai iránt s nagy lelki nyugalommal szavaznak
meg tekintélyes summákat az alföldi referu átusság segé-
lyezésére. Ilyen irigységet lehelő, testvérietlen szavakat
nem tudnék mondani. De épen ez állítás valótlanágának
felmutatására összeállítottam ama segélyösszegeket, a me-
lyek az egyházker. közgyűlésen részint a magyar ref. se-
gélyegylet pénztárából, részint az államsegélyből kiosztat-
tak; Felsőtiszaparti ugyan a közigazgatási költségből sza-
vaztatja meg a tekintélyes summákat, hogy az odium annál
könnyebben lángra lobbanjon, noha tudnia kellene, hogy
a közigazgatási pénztár segélyeket nem szokott osztogatni;
egyébiránt, minthogy e pénztárba lélekszám-arányban
adóznak az egyházmegyék, bizonyára a pars potior azokat
illetné meg a segélyből is, a kik oda legtöbbet fizetnek. De
álljon itt a kimutás a fentebb említett két pénztárból
1881—1890. évek alatt megszavazott segélyekre nézve.

I. A magyar ref. segélyegylet pénztárából e 10 év
alatt kiutalványoztatott 22,315 frt, s ebből kaptak

	egyházmegyei egyházak	4475 frt.
1. Beregi	"	2375 frt.
2. Máramaros-ugocsai	"	1940 frt.
3. Szatmári	"	1. 65 frt.
4. Nagybányai	"	2540 frt.
5. Nagykárolyi	"	2245 frt.
6. Felső-szabolcsi	"	2755 frt.
7. Békés-bánáti	"	1200 frt.
8. Bihari	"	— frt.
9. Debreczeni	"	1110 frt.
10. Érmelléki	"	560 frt.
11. Alsó-szabolcs-hajdúvidéki	"	410 frt.
12. Heves-nagy-kunsági	"	1140 frt.
13. Nagyszalontai	"	

Felsőtiszaparti szerint az 1—6. sz. a. írt egyházme-
gyék mintegy 220,000 lélekkel alkotnák a felső-tiszai
egyházkerületet, s a segélyegylettől 15,140 frt segélyt kap-
nak, míg a majd 700,000 lelket számláló nagyobb alföldi
rész 7175 frtot, tehát a kiosztott segélynek egyharmad
részét sem.

II. Államsegélyben részesült az 1881—1890. alatti
10 évben:

	egyházmegye	17,589 frt 80 kr.
1. Beregi	"	12,326 frt 30 kr.
2. Nagybányai	"	11,476 frt 90 kr.
3. Nagykárolyi	"	22,528 frt 30 kr.
4. Felső-szabolcsi	"	20,214 frt 50 kr.
5. Szatmári	"	15,349 frt — kr.
6. Máramaros-ugocsai	"	11,159 frt 30 kr.
7. Békés-bánáti	"	10 228 frt 70 kr.
8. Bihari	"	6248 frt 80 kr.
9. Debreczeni	"	8505 frt 50 kr.
10. Érmelléki	"	6348 frt 60 kr.
11. Alsó-szabolcs-hajdúvid.	"	6392 frt 50 kr.
12. Heves-nagy-kunsági	"	10,485 frt 70 kr.
13. Nagyszalontai	"	
Összesen		158,853 frt 90 kr.

E segélyösszegekből az 1—6 alatti írt egyházme-
gyék 99,484 frt 80 krt, a 7—13 alatti egyházme-
gyék pedig csak 59,369 frt 10 krt kaptak. Hol van tehát itt a felső-tiszai kis
ekklézsiák panaszainak meg nem hallgatása? Honnan igazolható az a fel-
tevés, hogy az alföldi reformátusság javára szavaztatnának
meg tekintélyes summák. Igen, itt is kell a segély, a bihari
oláhság közt elszórtan, kis egyházközségekben élő faj- és hit-
sorsosaink megmentésére; s a bánáti megyékben élő testvére-
inkről sem szabad tán megfeledkezni?! Hogy mily nagy jelen-
tőségű posztója van a magyar reformátusságnak a Bánátban,
mindennél világosabban bizonyítja a főt. és méltóságos kon-
vent azon készsége, melylyel a tökesegélyek után járó kama-
tokat útalványozza a közalapról a n.-beeskereki, nagy-kikin-
dai stb. egyházaink javára; s óh mily bölesen teszi! Ha a
Megváltó még a morzsákat is felszedette, nekünk sem szabad
a magyar református testvérségnek csak egy tagját is elveszni
hagyni, hanem fel kell azokat emelni, erősíteni, míg saját ere-
jükön megállani tudnak. Hát az ilyen exponált helyen eső egy-
házainknak nyújtott segélyeket fel lehet-e és fel kell-e pana-

szolni? Mert csak ilyenekről lehet szó. De nem folytatom to-
vább; azt hiszem, mindenki belátja ezekből is, hogy az alföldi
képviselők mindig testvéri szeretettel hallgatták és enyhítették
a kis ekklézsiák panaszait. Valóban testvérekül ülnek a kép-
viselők az egyházkerületi gyűléseken s bűn nélkül nem lehet
azok közé az egyenetlenség üszkét dobni.

Elvi szempontból azonban nem kifogásolható egy oly
mozgalom, melynek célja lenne épen a tiszántúli egyházkerü-
letnek két részre osztása. Mindenesetre úgy látszik, hogy ki-
sebb területen, kevesebb lélekszámmal bíró kerületek közigaz-
gatása könnyebb és czélszerűbb lenne; feltehető, hogy ilye-
nekben az egyházi élet pezsgőbb és élénkebb lehetne; egy te-
vékeny, nagy eszű s vallásosságtól lángoló püspök lelke mele-
gével és szíve buzgalmával jobban át tudná hatni az aránylag
kisebb tömeget; s az kétségtelen, hogy többször és alaposab-
ban felülvizsgálhatná az egyházakat, s gyakoribb megjelenése
nagyobb tevékenységre s áldozatkészségre sarkalná az egyhá-
zakat, előljárókat s a lelkészeket; de a püspöki látogatás sem
tehet esudákat. Ha a lelkészek s előljárók át vannak hatva
hívataluk fontosságától; ha a lelkészek élő hittel, lelkesedés-
sel, fáradhatlan tevékenységgel viselik gondját a gyülekezet-
nek, mely reájuk bízott, ha lelkök tüzetől lángra gyúl a hí-
vek vallásossága: akkor az egyházközségekben pezsgő élet,
jöllét és virágzás napja fog derülni. S ha e feltételek hiányza-
nak, ha a lelkészek és előljárók nem állanak hivatásuk magas-
latán, akkor az egyházi élet pusztaságán meredő sziklából
nem fakasztja fel a vallásosság élő vizét a főpásztori bot cso-
dás ereje. Mert nem kell feledni, hogy az egyházi élet súlya
az egyházközségekben van; ezeknek életrevalósága, virágzása
feltétele a nagyobb körű hatóságok sikeres tevékenységének
is. Erőtelen, fejletlen, tette nem kész, bátorság nélkül szűkül-
ködő katonákkal a legképzettebb és legvittebb fővezér sem
nyer diadalokat. De hisz az egyházközségek felett ott állnak
közvetlen érintkezésben az egyházmegyei hatóságok is.

Ezeket illeti a közvetlen felügyelet, ezek sűrűbben láto-
gathatják az egyházközségeket, mint a püspök; hamarabb
felismerhetik a hiányokat, gyarlóságokat; közelebbről ismer-
vén az egyéneket, gyorsabban, talán czélszerűbben is megte-
hetik jóra irányított intézkedéseiket; magok az egyházmegyei
közgyűlések alkotó elemei első sorban a lelkészek, a legjobb
és legsikeresebb eszközöket találhatják fel a bajok orvoslá-
sára; valóban a hol az egyházközségek és egyházme-
gyék hatóságai feladatuk színvonalán állanak, ott az egyházi élet fej-
lődésben, virágzásban van. Így az egyházkerületi főhatóságok-
nak a felügyelet, a felső ellenőrzés, az egyes tagok élete közti
harmonia fentartása, a gyenge és erőtelen tagoknak támoga-
tása, segítése jut feladatokul.

De ha csakugyan azt gondolják némelyek, hogy egy új
egyházkerület alkotása valódi panacea minden bajok ellen,
gondoljanak a kivétel nehézségeire is. Először is egy önálló
egyházkerület fentartása sokkal több költségbe kerül. A felső-
tiszaparti egyházkerületbe szánt hat egyházmegye most évenként
2020 frt közigazgatási költséget fizet. Ha önálló egyházkerü-
letté szervezkedik, legalább is kétannyi adót kell a népre
kivetni. Egy önálló egyházkerületnek szüksége van theologiai
akadémiára. Egy ily főiskola épülete legalább is 50—60 ezer
forintba kerül; 4 tanár fizetése csak 1500 frt fizetés mellett is
150,000 frt tőkét követel. Honnan veszik elő e roppant össze-
geket? Egyes nagy alapítóktól várják? Adja Isten, hogy tá-
madjanak ilyenek! De kétlem, hogy egyhamar támadjanak.

Akkor azokra a szegény kis ekkleziák híveire kell kivetni a költségeket. De ha a mostani terhek alatt is leroskadoznak, pusztulnak, akkor a nagyobb teher alatt épen meg kell semmisülniök. Isten óvja őket s mindnyájunkat is ettől!

Hát csak jól meg kell a dolognak az anyagi oldalát is gondolni. Higyje el az igen tisztelt Felsőtiszpartti úr, hogy együtt megélhetünk mi jól, tisztességesen, csak kölcsönös jóakarattal legyen; higgye el, hogy nem a sátán, hanem épen a jó Isten kötötte össze az Alföld és a Felföld egyházait, s ha még a szeretet is összeköt bennünket, közös erővel jobban, sikeresebben gyógyíthatjuk a sebeket, hordozhatjuk egymás terheit, s a nagy és gazdag alföldi egyházak mint eddig, úgy ezentúl is örömmel, készséggel támogatják felső vidéki testvéreiket; míg a gyengék egymásnak inkább csak panaszolhatnának, de kevésbé segíthetnének. De ha csakugyan külön egyházkerületben keresik az üdvöt, akkor legalább is azon hat egyházmegye közös beleegyezését s a mostani tiszántúli egyházkerület belenyugvását kell előbb kinyerni. Hanem ez nem oly könnyű s nem is egy-két napi munka. Évek telnének el abba, míg egy minden tekintetben megérlelt tervvel a konvent és zsinat elé lehetne járulni. S hát vajjon itt mit mondanának hozzá!

Tagadhatlan, hogy nemcsak egyházkerületünk igen nagy a többiekhez képest, hanem egyházmegyénk is igen aránytalan nagyságúak, p. o. az 1890. évi egyházker. névtár szerint a máramaros-ugocsai egyházmegyében csak 18,168, a békésbányán pedig 179,485 a lelkek száma, tehát majdnem tízszerre több itt, mint ott. A heves-nagykunsági, debreczeni és alsó-szabolcs-hajdúvidéki egyházm. mindenikében 100,000-en felül van a lelkek száma, addig a nagybányai és n.-károlyi egyházmegyékben 30,000-en jóval alul marad.

Ezekből én azt következtetem, hogy az egyházhatóságok, még pedig az egyházkerületek és egyházmegyék területeinek a szabályozását, arányosítását nem úgy kikapkodva, hanem jól megállapított terv és alapos tanulmányozás útján kellene végrehajtani, ha ugyan az ily arányosítás a mostani állapotnál jobbnak, üdvösebbnek mutatkozik.

Végre azzal zárom czikkemet: hogy ha mindnyájunkban a Krisztus lelke él és működik az ő átható szeretetével, akkor mi a mostani területeinken is jól megférünk, azon szeretet termékenyítő lehe virágzó egyházi életet teremt; azon szeretet nélkül gyengék és erőtelenekek leszünk, s mint oldott kék szertehullunk.

Én ama krisztusi szeretet közösségéért és hathatós munkásságáért imádkozom.

Joó István.

Az egyházi közigazgatási bíróság szervezete, hatásköre és eljárása a magyarországi ev. ref. egyházban.

III.

D) A felebbezést a bizottsági munkálat következő §-ai írják körül:

„45. §. Felebbezésnek csak az egyházmegyei tanács ítélete ellen és az egyházmegyei tanácsnak azon végzése ellen van helye, melylyel a bíróság az eljárást hatáskör vagy illetékség hiánya folytán útasította el; és a melylyel az újítási

kérelmet megtagadta. Az ítélet ellen beadott felebbezésben az ítéletet megelőző eljárás és az annak tolyamán hozott végzések elleni panaszok is előadhatók. Ha a felebbezést a felebbező írásban adja be, azt a bíróság egyházi elnökéhez tartozik beadni. 46. §. Ha az ítélet a felek előtt szóval hirdettetett meg, a felebbezés a meghirdetéstől, s ha az ítélet kézbesítettett, a kézbesítéstől számított 15 nap alatt adható be. A meghirdetés, illetőleg a kézbesítés napja nem számítatik. Elkésetten beadott felebbezést a bíróság egyházi elnöke hivatalból visszaútasítani köteles. 47. §. A törvény által megengedett határidőben bejelentett, vagy írásban beadott felebbezés folytán az egyházmegyei tanács egyházi elnöke, az összes iratokat jelentés mellett az egyházkerületi tanácshoz terjeszti fel. 48. §. Az egyházmegyei tanács ítélete ellen törvényes időben beadott felebbezés választási ügyekben (10. §. 1. 2. pont) az anyaegyház és társ- vagy leányegyházak közt s újonnan alakuló egyház és más egyházközség közt (10. §. 3. 4. pont) fenforgó vitás ügyekben, úgy a hivatali előd és utód közt a javadalom megosztása (10. §. 7. pont), javadalmazásul használt ingatlanok használati módja (10. §. 6. pont), végre a presbyterek vagy egyházi gondnok felelőssége kérdésében (10. §. 10. pont), a további eljárást felfüggeszti, egyéb, az egyházi bíróságok elé utalt vitás ügyekben a felebbezés a végrehajtást csak akkor függeszti fel, ha ezt az egyházmegyei tanács az ítéletben kimondja. 49. §. Az egyházkerületi tanács határozata ellen, akár helyben hagyja, akár megváltoztatja, akár feloldja az I. bírói ítéletét, további felebbezésnek helye nincs“.

Az indokok a következők:

„Javaslatunk végzések ellen csak két esetben enged felebbezést, ha az egyházi bíróság valamely panaszt hatáskörének vagy illetékségének hiányából útasít el, és ha újítási kérelmet tagad meg. Önként érthető, hogy ez esetben a felsőbb bíróság felülvizsgálatának helyt kell engedni, minthogy ezekben az esetekben az első folyamodású bíróság az érdemben nem tárgyal és nem határoz, tehát a jogorvoslat az ítélet elleni felebbezéssel össze nem köthető.

Minden más esetben ki van zárva a felebbezés végzések ellen, mert ennek megengedése az ügyek elintézésének végteleen halasztásával volna összekötve; és mert az ítéletet megelőző eljárás folyamán az eljárás, vagy a hozott végzések által elkövetettnek vélt jogsérelmek, az ítélet elleni felebbezés s ennek alapján történő felülbírálat alkalmával még mindig orvosolható. Kérdés lehet, hogy a törvényes időben beadott felebbezés felfüggeszse-e a további eljárást? E kérdést minden ügyre egyformán nem lehet eldönteni, az ügyek minőségéből látszik legalkalmasabbnak az eseteket megállapítani, melyekben a felebbezés a további eljárást felfüggeszti. Így nevezetesen lelkészválasztási ügyben, ha az egyházmegyei tanács ítélete ellen felebbezés adatott be, vita tárgya sem lehet, hogy az eljárás csak akkor folytatható, ha az egyházkerület végérvényesen intézkedett.

Egyházi, iskolai adók s adótermészetű tartozások fölött keletkezett vitás ügyekben pedig tarthatlan volna oly nézet, melyszerint felebbezések által az adóbefizetés vagy az egyházi tisztviselő fizetésének kiszolgáltatása megakadályozható legyen, mert ily módon az egyházi közigazgatás menetét is fel lehetne függeszteni. Azt az esetet is figyelembe kell venni, a midőn a végrehajtás után, ha az I. folyamodású bíróság ítéletét a II. folyamodású bíróság megváltoztatná, az előbbi állapot helyreállítása vagy épen nem volna lehető, vagy csak nagy

nehézséggel, bonyodalmakkal és áldozattal. Ezekre az okokra tekintettel, úgy véltük, hogy választási ügyekben, anyaegyház és társ- vagy leányegyház közt, újonnan alakuló egyház és más egyház közt felmerült vitákban, javadalom megosztása fölötti perekben, javadalmasul használt ingatlanok használati módja fölötti vitás ügyekben s a presbyterek felelőssége kérdésében, a törvényes időben beadott felebbezés a további eljárást felfüggeszse, egyéb esetekben pedig rendszerint ne függeszse fel, s különösen figyelmet érdemlő esetekben maga a bíróság mondja ki, hogy a felebbezés a végrehajtást felfüggeszti.

E) Eljárás az egyházkerületi tanácsnál:

50. §. Hatáskör az illetékességi kérdésben, úgy az újítást megtagadó végzés elleni felebbezés esetében, a II-od folyamodású bíróság a felek közbejötté s újabb tárgyalás nélkül a panaszlott végzést felülvizsgálja s határozatot hoz. Ítélet elleni felebbezés esetében, az egyházkerületi tanács elnöksége a tárgyalásra határidőt tűz ki, erről a feleket értesíti s tudatja velök, hogy a megjelenésre ugyan nincsenek kötelezve, de a tárgyaláson megjelenni s ott jogaikat élőszóval védeni s újabb bizonyítékaikat is érvényesíteni jogosultak. 51. §. Az egyházkerületi tanács hivatalból tartozik vizsgálni, hogy az ügy az első folyamodású bíróság hatáskörébe s illetékessége alá tartozott-e? hogy a felek a tárgyalásra meghívatlak-e? s hogy a felebbezés törvényes időben adatott-e be? Általában, ha az I-ső folyamodású bíróság oly törvényes szabályokat mellőzött, melyek miatt az egyházkerületi tanács nézete szerint alapos ítéletet hozni nem lehetett, jogosítva van az I-ső bírósági ítéletet feloldani s pótlást és újabb tárgyalást rendelni el. 52. §. E törvénynek a kézbesítésre, az előadásra, a tárgyalás és bizonyításra, a jegyzőkönyv vezetésre, a költségekre s az ítélethozatalra vonatkozó §§-ai az egyházkerületi tanács előtti eljárásnál is megfelelően alkalmazandók. 53. §. Ha a felek a tárgyalásra meg nem jelentek, valamint az 50. §-ban említett végzések felülvizsgálata alkalmával, az egyházkerületi tanács a hozzá betérjesztett iratok s bizonyítékok alapján határoz. 54. §. Ha az egyházkerületi tanács előtt valamelyik fél újabb bizonyítékokat hoz fel, a melyek még a másik féllel közölve nem voltak: s ha a bizonyító fél ellenfele meg nem jelent, vagy ha megjelent is, de ellenbizonyítékainak megszerzésére halasztást kér, az egyházkerületi tanács — a mennyiben az újabb bizonyítékot az ügy eldöntésére befolyással bírónak találja — a tárgyalást elhalasztja s érdemleges tárgyalásra újabb határidőt tűzhet ki, melyre a felek szabályszerűen ismét meghívatnak. Ha az a fél, a ki újabb bizonyítékot hozott fel, bizonyítékát már az egyházkerületi tanács előtt is bemutathatta volna, s így a halasztásra okot adott, az ez által okozott költségeket viselni tartozik. 55. §. Az egyházkerületi tanács határozata a jelenlevő felekkel meghirdetés által közöltetik. Ezenkívül akár jelentek meg a felek, akár nem, a hozott határozat indító okai-
val együtt az egyházkerületi tanács egyházi elnökének s ez által az érdekelt feleknek s a 44. §. értelmében az illető presbyteriumnak kiadandó.

Indító okai:

„Javaslatunk a felebbezési bíróság előtt is fentartja a szóbeli eljárást, következőleg az újabb bizonyítékok érvényesítéséhez való jogot is. Javaslatunk t. i. abból a felfogásból indul ki, hogy ha a felek a bíróság előtt élőszóval fejthetik ki érveléseiket s mutathatják be bizonyítékaikat, a bíróságnak inkább lehet alkalma az anyagi igazságnak megfelelő tényál-

ladékot megállapítani, mintha csak a jól-rosszul feltett jegyzőkönyvek holt betűi alapján kell meggyőződését alakítania. Hogy a felek újabb bizonyítékokat is érvényesíthessenek, már csak azért is föltétlenül szükségesnek látszik, mert egyházi bíróságaink előtt, mulasztás okából igazolásnak nem adhattunk helyt, minthogy az igazolási eljárás az ügyek gyors lejárását rendkívül megnehezítené, de kellett gondoskodni mégis oly módról, melynek felhasználása mellett az első folyamodású bíróság előtti eljárás közben a felek által elkövetett mulasztás pótolható legyen. Ismét bírósági szervezetünk, a II-od bíróság hatósága alá tartozó terület nagysága, tehát a megjelenés-költségessége az oka, hogy a megjelenést a feleknek csak jogául tartottuk fenn. A felek belátásától függ, hogy a fenforgó ügyet érdekeikre annyira vitálsnak tekintik-e, hogy a nagyobb út és a költség áldozata mellett is meg fognak jelenni, vagy nem.

Illetékesség hiányából elutasító és perújítást megtagadó végzés ellen beadott felebbezés esetén, szóbeli tárgyalásra s a felek behívására nem forog fenn elfogadható ok.

Az újabb bizonyítékoknak a felebbezési forumon való érvényesítése maga után vonja, hogy bizonyos esetekben az ellenfél jogainak védelmezhetése tekintetéből halasztás engedjék. Bármennyire törekedjünk is az eljárást egyszerűsíteni s minden lehető módon a peres ügy gyors lefolyását biztosítani, az igazságszolgáltatás követeli, hogy egyik fél a másik felet készületlenül s úgy meg ne lephesse, hogy a teljes és szabad védelem, a bizonyítékok megczáfolásának lehetősége, ellenbizonyítékok érvényesítése kizárva lehessen. Hogy aztán az új bizonyítékokkal valamelyik fél vissza ne éljen s az e téren előjöheto halasztás is a legszűkebbre szoríttassék, arra szolgál a javaslatnak az az intézkedése, hogy halasztást az egyházkerületi tanács csak akkor ad, ha az új bizonyítékot ügydöntőnek találja és ez esetben is a halasztás által okozott költséget tartozik viselni, akár nyerte, akár vesztette a pert az a fél, a ki új bizonyítékát már az I. folyamodású bíróságnál is beadhatta volna s azt beadni elmulasztotta.

E—s.

Közügyeink.

A h.-nagykunsági egyházmegye közgyűlése.

Kisujszállásnak f. hó 17-ikén ünnepe volt. A heves-nagykunsági ev. ref. egyházmegye e napon, itt tartotta meg rendkívüli közgyűlését, a melyre okot a megboldogult Székely Károly esperes halálának hivatalos bejelentése és az egyetemes zsinat előmunkálatai végett sürgőssé lett új esperes-választás előzményeinek törvényszerű megállapítása adott. Ezek voltak a főtárgyak.

A gyűlés nagyon népes vala. Nincs az egyházmegyének egy oly pontja sem, a mely ügy egyházi, mint világi küldöttekkel nem lett volna képviselve, a mi határozottan arra mutat, hogy Kisujszállás legalkalmasabb vasúti forgalmával az egyházmegye valódi központjának tekinthető. A hivatalosok általános érdeklődésétől azonban nem hiányzott a kisujszállási közönség érdeklődése sem: a reggeli ájtatosság kezdete előtt egy órával már tömve volt a nagy templom. A gyűlés tagjai 9 órakor vonultak be a templomba nt. Madarász Imre helyettes esperes és nagyságos Horty István egyházmegyei főgondnok vezetése alatt testületileg. A reggeli ájtatosságon Gulyás La-

jos helybeli lelkész úr mondott egy alkalomszerű, klasszikus imádságot, melyben az Istenhez emelt hálaadás között tekintvén vissza a protestantizmus által századokon át folytatott nemes küzdelmekre, áldást kéri ennek jövőendő törekvéseire is. Utána nt. Madarász Imre szintén egy magas röptű imádsággal nyitotta meg a gyűlést. Majd ns. Horty István vette át a szót, és a nála szokásos lelkesedéssel eszterelte azon veszteség fölötti igaz és mély bánatot, mely az egyházmegyét a megboldogult Székely Károly esperesnek, a rendületlen buzgalmű és finoman művelt ev. ref. lelképásztornak, a lelkes hazafinak, a kitűnő egyházmegyei kormányzóknak és nemes keblű emberbarátnak korai halálával érte. Ns. Horty István megható beszéde után nagys. Székely Péter egyházm. tanácsbíró úr szólal fel s azt indítványozza, hogy a közgyűlésről felveendő jegyzőkönyv legelső pontja a megboldogult esperes emlékének legyen szentelve. — Általános tetszéssel fogadott indítványa után Dorogi Lajos úr, a kisújszállási egyháztanács lelkész-elnöke üdvözölte a közgyűlést, s a gyűlés tagjainak felajánlotta a kisújszállási egyház szíves vendéglátását. Majd Mészáros Illés úr, a kisújszállási egyház főgondnoka hívja fel a közgyűlés figyelmét arra, hogy a városház nagy terme a gyűléstartásra be van rendezve, és így, a nagy hideg miatt tanácsosabb volna, ha a gyűlés tagjai a templomból oda mennének át. A főgondnok e kijelentését a közgyűlés örömmel veszi tudomásul, testületileg a városház nagy termébe vonul, hol a hivatalos küldöttek szabályszerű igazolása után azonnal megkezdődik a felvett ügyek fölött a tárgyalás, s hogy ennek délutáni két órára teljesen vége lett: az egyrészt egyházmegyei főgondnokunk páratlan elnöki éberségének és tapintatosságának, másrészt pedig Győri Lajos és Jakucs Gábor egyházmegyei főjegyzők nagy körültekintéssel összeállított előterjesztéseiknek köszönhető. A gyűlés itt is nyilvános volt, s a közönség köréből igen sokan elejétől végig nagy figyelemmel kísérték a tárgyalást. A gyűlés után a Casinó-egylet helyiségében barátságos lakoma következett, mintegy 130 terítéssel, mely nagyon ügyesen volt rendezve és kitűnően sikerült, s melyen, természetesen, sikerültnél sikerültebb felköszöntők mondattak.

B.

Adat az elkeresztelési kérdés jelen állásához.

Már említettük más alkalommal, hogy Molnár János római kath. apátplebános Komáromban szintén egyike azon hírhedt papoknak, a kik az elkereszteléseket rendszeresen üzik s a kik az ország törvényei s a kormány rendeleteivel szemben elfoglalt kihívó viselkedéssel a papi jellemet nem valami előnyös oldalról tüntetik fel a világ előtt. Szinte szeretnők róla feltenni, hogy „Istenhez való buzgóság vagy on ő benne“; de bizony kénytelenek vagyunk úzelmeinek láttára mi is így szólni az apostollal: „de nem értelemből“ (Róm. X. 2.), mert hiszen süket fülekre találnak nála ezen szavak: „kövesd az igazságot, az isteni szolgálatot, a hitet, a szeretetet, a békességes türelmet, a szelidséget“. (I. Tim. VI. 11.). A nevezett apátplebános úrtól ered, ha még eddig nem tudta volna t. olvasóm — a többi közt — az a gyönyörű mondás is, hogy az Isten király, de a király nem Isten, melylyel ő bizonyára a római egyház álláspontját akarta jellemezni a világi törvényekkel szemben, elismerjük, hogy kevesebb szerencsével, mint — bombasztal. De erre a thesisére megkapta a méltó feleletet dunántúli egyházkerületünk érdemes püspökének a múlt évi egyházker.

gyűlésre terjesztett jelentésében, a melyben igazat nyer az apátplebános úr abban, hogy a király nem Isten, de felvilágosíttatik azután rögtön arról is, hogy a római pápa sem Isten, sőt nem is király, s ha alatta nincs is, de felette sem áll — a magyar királynak.

De majd elfeledtem, hogy én azon casusról akarom e lapok olvasóit értesíteni, mely a nevezett apátplebános urat mostanában érte. Furesán esett ugyanis, de meg esett az az eset híres Komáromban, hogy nevezett apátplebános a vezetése alatt álló lelkészi hivatal részéről megkeresztelt ev. ref. vallású II. E. keresztelési bizonylatának 8 nap alatt az illetékes lelkészi hivatalhoz el nem küldése miatt, a Csáky gróf féle minisztr. rendelet alapján, 15 nap — és végrehajtás terhe alatt fizetendő 50 frt pénzbüntetésben, nem fizetés esetén 5 napi elzárásban és a felmerülhető tartási költségek megfizetésében marasztaltatott el — a rendőrkapitány által. (Még csak nem is bíró által!) A jobb sorsra érdemes apátplebános természetesen a városi tanácshoz, mint másodfokú hatósághoz apelált, majd ennek helybenhagyó ítélete ellen a belügyminiszteriumhoz, de biz ez (quanta renovatio doloris!) a febr. 26. rendelet ellen benyújtott fölebbezésnek szintén nem adott igazat, s jóváhagyta és megerősítette az apátplebánosra kirótt pénzbírságokat.

Ez a törvény alapján nem is történhetett másképp — gondolod t. olvasóm. De lássuk csak ehhez az apátplebános úr kedélyállapotbeli kitéréseit az ismert hegymögi újságban, melynek nevét — restellem leírni, úgyis eltalálja azt az olvasó. Annyit bátorkodom megjegyezni, — mond az eretnekíró pl. úr, — hogy noha én százakat fogok elveszíteni e legfőbb törvény által, mert most is vagy 7 följelentés (100—100 fital részint már elbirságot, részint pedig bírságot) fekszik a (rendőr) kapitány úr asztalán, mindazonáltal igen-igen kérem mindazokat, a kik kijelentették, hogy kifizetni segítenek bírságaimat (mily nagylelkűség!), ne kegyeskedjenek tenni ezt, mivel én a netán hozzám küldött segélyeket az utolsó krajczárig vagy visszaküldeném, a kiknek lehet, vagy egészen más jótékony célra fordítanám, ha azokat visszaküldenem az illem tiltaná (talán az Istenben boldogult supremus pisetarius pénzes zacskói jutottak a pl. úr eszébe!), erősen bízván az Urban, hogy kegyelmet ad majd nem csak arra, hogy éhezni tudjam az igazságot, hanem arra is, hogy éhezni tudjak az igazságért.

Finita la comoedia! A saját körében igen tisztelt apátplebános úr demonstrálni akarja a profán világ előtt, hogy vannak mártírok — a XIX. században is!

Az igaz, hogy nem verik őket ki a nápolyi gályarabságra, de ily jelentékeny pénzbírság sem kicsi dolog ám a mai — reális világban.

A magunk részéről legyen szabad csak annyit megjegyeznünk ezen kereszttyén paphoz nem illő pirouettirozáshoz, hogy csak sajnálni tudnók, ha az apátplebános úr példája más papokat is hasonló téveteg útra csábítana, s a törvény iránti tiszteletlenségben lennének elüljáróik híveiknek.**) A vallást és erkölcsöt minden gondolkodó ember az állam alaperői közé szokta számítani; de őrizze meg az Isten az olyan vallásokat (?)

*) A római papság templombeli táncza jut itten eszembe, melynél plane a püspök volt az előtánczos. A pápák igen sokszor kikelték ezen templomi tánc ellen, de csak nagyon későn látta be azt a római kereszttyén nép, hogy az ilyen pogány szokás nem alkalmas az istenítisztelet kifejezésére. E.

emberektől ezt a mi szegény magyar hazánkat, a kik belbékéjének tönkretételével hiszik egyházi feladatokat betölthetőnek.

Egy igen érdemes tudósunknak olvastam e napokban egy cikkét, melyben Dobronoky jézuita után felemlíti azt, hogy Bethlen G. fejedelem Káldy bibliájának lenyomatására 1000 darab tallért adott. Ezen „jeles és örökemlékezetre méltó“ tett felett érdemes tudósunk maga is fellelkesül s e szavakkal ad kifejezést gondolatának: „A religiói különbség akkor sem bontotta fel okosabbak között a szoros barátságot; valahányszor pedig felbontakozott, fondorlók által bomlott fel“.

Uram uram, apátplebános uram! nem igaz fiai azok egyházunknak, nem igaz fiai azok hazánknak, a kik „a fondorlók“ sorai közé állanak!

Exorcista.

Nekrológ.

Gyikó Ferencz 1842—1891.

Egy életerős ember, — ki a zsoltáriró szavai szerinti emberi lét véghatáráig látszott elhívva lenni, — egy derék, jellemes férfiú, jó lelkipásztor hunyta szemét a sírok álmára folyó februárhó 3-án, Török-Szent-Miklós egyik lelkészében, Gyikó Ferenczben. Temetésén, — mely február 5-én a délelőtti órákban ment végbe, — igazán impozáns tömegével róvta le a boldogult iránti kegyeletét a török-szent-miklói gyülekezet s adott részvétének kifejezést a kedvelt kartárs iránt a heves-nagy-kunsági lelkészi kar. Ott láttuk őket könyezni a korai koporsó mellett, öregot és ifjat, lelkészeket s hallgatókat. Azok a nagyszámú koszorúk, szalagjaikon: „a jó testvérnek, a jó bátyának“, „a hű barátának“, „a jó tisztársnak“, „a jó lelkésznek“ stb. stb. felíratukkal némán ugyan, de mégis hathatósan kiálták fülünkbe, hogy a boldogult „jó ember“ vala. De e temetés egy különös vonásánál fogva nem hasonlított más papi temetéshez: sem özvegy, sem árva nem könyezék a férjet s az elhunyt édes apát. A boldogult ugyanis családot nem alkotott soha! És ah! hol kínosabb a családi összeköttetés tudata, vagyis annak megszakadásának gondolata: mint egy papi férj koporsójánál? Talán e kínos utóképp lebegett a kedves elhunyt előtt életében, hogy sivár egyedüliségre kárhoztatva magát, magánosan élje át napjait?! Vagy tán üres volt kebele a szent érzés iránt, mely egy vele rokon lényvel kapcsolja egybe? — Vagy tán szép, magasztos hivatását jobban vélte teljesíthetni úgy, hogy közelebről senkit se kapcsol szívéhez? Ne kérdezzük, ne tudakoljuk! az ő jó s nemes szíve ilyen választást tett! — De arra bátran felelhetünk, hogy a ki szóval s tettel oly szépen oldotta meg a szeretet nagy parancsát, fényes gyülekezete s barátaik körében, s a ki oly kedves s gyöngéd rokon vala: mélyen érző s melegen szerető szívvel kelle annak birnia. De nézzük a boldogultnak élettörténete egyéb adatait, úgy a mint azok futó árként lezajlottak.

Született 1842-ben M.-Túron, Gyikó János ref. lelkész és T. Nagy Klára szüleitől. Túron és Körösön végezván a gymnasiumot: Debreczenbe ment, hol megfútván a theologiai cursust: Bárádon lett rektorrá. Majd a külföldi egyetemeken bővítette ismeretei körét. Hazá térvén: M.-Túron — édes atyja — Gyikó János mellett káplánkodott.

Ily minőségben érte őt a török-szent-miklói ref. gyülekezet kitüntető bizalma, mely egyik rendes lelkészévé választá

őt 18 évvel ezelőtt. És e bizalmat ki is érdemelte, folyvást is bírta. A szép rendben hagyott török-szent-miklói egyház erősen tanúskodik erről. A boldogult ugyanis a komoly rend, a szigorú pontosság embere volt, mint egyháza administratora is. A szép, díszes, tiszta templom, a nagy kényelemmel kiállított két papi s a tanítói lakok, iskolák első helyen kétségkívül az ő fáradhatlan tevékenységének bizonyosságai! Kegyeletén kívül, ez irányú elismerésének adott kifejezést a török-szent-miklói presbyterium, a midőn a boldogult elhunyt utáni órákban tartott gyűlésében kimondotta, miszerint elhunyt kedves papja temetése költségeire száz forintot ajánl, — sőt ez összeget ezután elhunyt lelkészei végtisztességtételére is kiadatni rendelte! Nemes tény, mely önmagában bírja jutalmát! Követendő példa, mit méltó volna megszívvelni minden arra képes egyházunknak!

És most pihenjétek korán kifáradt tagok s ti nyájas ajkak, — melyeknek megnyilatkozása annyiszor buzgóság árjával ragadta az együtt imádkozó lelkeket az Ur hajlékában, — annyi derűtséget keltett a boldogulthoz melegen ragaszkodó baráti körben, s a nagy társadalomban embertársaival való érintkezésében, — igyátok az örök-lét halhatatlanító italát az öröm és boldogság ama forrásaiból, melyek ingyen sem cserélhetők fel e földi lét gyakorta keserűdes és mindig múlandó öröm-poharával!!!

Te pedig dicsőült szellem! — fogadd tőlem a kegyeletes megemlékezés e néhány sorait; — nyugvó porsátorod felett, távol földről gyujtják ezek fel az egyszerű síri lámpát! mely elhalványulhat sokaknál, de kebelünkben, kik téged szeretni tanultunk, tündökölni fog az, — a viszontlátásig!!!

B . . . D . . .

M. J.
ev. ref. lelkész.

Különfélék.

Dedreczeni főiskola. Főiskolánk két új tanára, Sass Béla és Nagy Zsigmond urak, mult szombaton, f. hó 21-én tartották meg a főiskola dísztermében székfoglaló értekezéseiket. Főt. püspök urat nt. Tóth Sámuel egyházker. főjegyző úr helyettesítette ez ünnepélyen, ki is kegyeletes hangon emlékeztetett meg a két új tanár hivatali elődeiről, Dicsőfi József és Márk Pál urakról, bemutatta a két új tanárt s felszólította őket értekezéseik felolvasására. Sass Béla „Jób könyve egy pár isagogicai szempontból“ cz. dolgozatából olvasott föl két szakaszt. Az elsőben azzal a kapcsolattal foglalkozott, hova Jób könyve a choemā-irodalomban beilleszkedik, a másodikban tüzetesen adta magának a könyvnek a tartalmát. Felolvasó Jób könyvét néhány didacticus énekhez kapcsolta, minők a 37., 49. és 73. zsoltár, mint a melyek első speculativ kísérletek megoldani azt az ellentétet, a melybe a megfizető isteni igazságosság hagyományos hite az élet tapasztalataival jutott. A főntebbi zsoltárok részletes tárgyalása után feltüntette a kérdés megoldásának bennök foglalt három mozzanatát. a) A hitnek azt a postulatumát, hogy az istentelenek szerencséje nem állandó, minthogy időelötti halál ragadja el őket s nemzetségtől kiirtatnak az országból. b) Azt a tudatot, hogy Istenével való közössége a kegyesnek oly java, a mely messze túlhalad minden világi szerencsét, s oly benső boldogság, a mely gazdagon kárpótol minden külső szerencsétlenségért. c) Azt a sejtelmet, mely a 49. zsoltár 15. v.-nek mysteriosus mondatán

áttetszik, hogy ez a közösség a kegyesnek örök java, a mely nines kötve az idő korlátaival. A tartalom ösmertetése közben itt-ott — különösen Jób első monológjából (3. fejezet) — könnyen folyó, szépen zengő jámbusokban gyönyörűen sikerült fordítási kísérleteket is adott a felolvasó. — Nagy Zsigmond székfoglalójának tárgyául „Schiller ifjúkori drámái“-nak irodalomtörténeti és aesthetikai tárgyalását választotta. Rövid bevezetés után, melyben Schiller és Goethe nagy alakjait egymásra gyakorolt hatásában állítá elénk, áttért a költő „Sturm und Drang“ korszakában keletkezett négy dráma, u. m. „A Haramják“, „Fiesko“, „Ármány és szerelem“, s végül „Don Carlos“ fejtegetésére, előadván mindenik keletkezésének, megjelenésének, előadatásának történetét, a kortársaknak rájuk vonatkozó ítéletét, az általok elért színpadi sikert, s végül mindeniknek absolut aesthetikai értékét is megállapítja. Fejtegetései közben érinti röviden a költő életének azon mozzanatait is, a melyek hatással voltak darabjai egyik vagy másik jellemének megszületésére, vagy ösztönözték némely jelenetek megírására; így a „Karlschule“ drákói szigorát, Károly Jenő feslett udvarát s despotikus uralkodását, a Wollzogen Lotti iránt táplált szerelmét stb. stb. Mindkét, mélyreható tanulmányokra valló értekezés nagy figyelmet költött s különösen azok az elvek, melyeket a felolvasók, értekezéseik végén, az őket megválasztott egyházker. közgyűlés s a debreczeni egyház képviselőihez, a tanárkarokhoz s főként a főisk. ifjúsághoz intézett allocutiókban hangoztattak, minden tekintetben képzett, helyeik betöltésére sokat ígérő férfiakra, igazi tanárookra vallottak. Elhangozván a két értekezés, az egyházker. főjegyző úr üdvözölte a tanszékeikre immár végleg beállított új tanárokat. Beszédében érdekes történeti vonásokban rajzolta le a német nyelvnek főiskolánkban taníttatása történetét, meleg hangon emlékezett meg a főiskola nagynevű alapítójáról, ezek között különösen a nem rég elhunyt Soós Gáborról, valamint az egyházkerület elnökeiről, a püspök és a főgondnok urakról. E beszédnek azon részét, mely a német nyelvnek főiskolánkban taníttatása történetére vonatkozik, valamint a székfoglalóknak is egy-egy önálló részét közölni fogjuk. A főjegyző úr beszéde után Dr. Karsa István és Tüdös János igazgató urak üdvözölték a szakjaikba beállított új tanárokat. A szép ünnepélyt a főiskolai énekkar éneke nyitotta meg és zárta is be. Estve a „Bika“ vendéglő egyik termében a főiskolai összes tanárok vacsorát rendeztek az új tanárok tiszteletére. Hogy e vacsorán derült jó kedv mellett számos felköszöntő mondatott, azt megemlítenünk is fölösleges. Az Isten áldja meg hosszú élettel, lankadatlan munkakedvvel új kollegáinkat. Fakadjon tanári működésök nyomán áldások forrása!

A zsinati előkészítő nagy bizottságnak egyházalkotmányi albizottsága, folyó hó 23—27. napjain Budapesten tartotta tanácskozásait. Az albizottság elnöke Vályi János főgondnok betegeskedése miatt meg nem jelenhetvén: az elnöki tisztt végzésére Szász Károly püspök kéretett föl. Jelen voltak: Gróf Tisza Lajos, Bárány Dezső, Mocsáry Lajos, Kerkápoly Károly, Ritoók Zsigmond, Gróf Degenfeld József, Vályi Lajos, Szilády Áron, Széll Kálmán és Tóth Sámuel. Ezen albizottság a következő munkálatokat nézte át és tárgyalta: a) az alkotmányos szervezetre, b) mint új tárgyra: az egyházi közigazgatási bíróság szervezetére, c) lelkészválasztásra, d) egyházi adózásra s közalapra vonatkozó törvényjavaslatokat. A bizottság nagy szorgalommal teljesítette föladatát; naponként 8—9 órát foglalkozott a javaslatokkal, azokat részletesen tárgyalta

s módosította. A legnevezetesebb módosítás, hogy a javaslat szerint az egyházközségi közgyűlések csakis azon egyházakban tartassanak fönn továbbra is, melyekben azok 1881. év előtt gyakorlatban voltak, nem fogadtatott el, a törvénynek ezekre vonatkozó §-ai továbbra is föntartatni czéloztatnak; továbbá az egyházi közigazgatási bíróság szervezete elfogadtatott, azon nagy módosítással, hogy ezen bíróságoknál csak egy legyen az elnök, az egyházmegyénél az esperes és gondnok közül az, melyik hivatalánál fogva idősebb; az egyházkerületi tanácsnál pedig a püspök és főgondnok közül szintén az idősb. A lelkészválasztás meghívás útján eszközlése nem fogadtatott el; sem az, hogy a lelkészválasztási bizottságnak joga lehessen valakit vagy valakit kizárni a képesített egyének közül. A minősített pályázók mindnyájan jelöltekül jelentetnek ki. Egyházi adó fizetésére fekvő birtokaik után csak akkor kötelezhetőek az oly egyháztagok, kik ott helyben nem laknak: ha az egyház felekezeti népiszkolákat tart fenn. A bizottság a munkálatok kinyomatását elhatározta s azok úgy küldetnek meg a teljes bizottság tagjaihoz.

A képviselőház febr. 24-iki ülésének elején Wekerle Sándor pénzügyminiszter kellő indokolással ellátott törvényjavaslatot terjesztett be a magyarországi ev. ref. közalap és az ág. hitv. evangélikus egyházegyetem hasonczélú alapja javára fölveendő nyeresémeny-kölesön engedélyezéséről. Azt hisszük, hogy e fontos törvényhozási aktus lényegének bővebb megismertethetése, méltathatása végett nem sokára alkalmunk lesz e nyeresémeny-kölesön tervezetét közölni lapunk hasábjain.

Irodalmi Társaságunk vallásos felolvasásai febr. 19-iki estjén dr. Csiky Kálmán olvasott fel egy tanulságos, érdekes és szépen írt „Művelődéstörténeti rajzot a hit és babona multjából“. Gyönyörű közönség hallgatta, sokkal nagyobb, mint az első előadást. Jól esett köztük látnunk mindkét protestáns egyházunk lelkészeit, számos presbyterét, néhány tanárát s — a mit legelőször kellett volna említenünk — Szász Károly, Zelenka Pál és Sárkány Sámuel püspök urakat. A közönség mindvégig nagy figyelemmel hallgatta a tanulságos fejtegetést, mely nagy gonddal készített rajza a közép- és újkori keresztyén világ babonás hitének, a tündérek, manók, boszorkányok, daemonokról való képzeteknek s az erre épített kegyetlen intézményeknek (inquisitio, boszorkány-percek stb.). A felolvasást, úgy halljuk, az Irod. Társ. ki fogja nyomtatni s füzetes kiadványok alakjában ezt is és a többi kiadandókat is olesó áron terjeszteni. Előre felhívjuk rá olvasóink figyelmét. — A nagy tetszéssel fogadott felolvasásból álljon itt mutatványul a befejező részlet: „A keresztyén vallás világalomra és az emberi lélek hitbeli szükségleteinek kielégítésére hivatott voltát semmi sem bizonyítja fényesebben, mint az a tény, hogy magas erkölcsi elvei nem homályosultak el és nem gyöngültek meg akkor sem, midőn érvényesülésüket az emberi társadalom általános műveletlensége és tudatlansága akadályozta. Lényegéből és igazságából semmi sem ment veszendőbe a legmostohább körülmények között, s ez erkölcsi lényeg épségben maradása mellett tudott simulni a különböző műveltségű korszakok és tud ma is alkalmazkodni a legkülönfélébb műveltségi fokokon álló népek külső igényeihez és életviszonyaihoz. Fönnállott és fönmaradt a közép-kor sötétsége közepett. Midőn pedig a tudományok és művészetek újraéledése az emberi szellem új hajnalának hasadását hirdeté: létet tudott adni egy tökéletesebb fejleménynek, a reformációnak. Majd a mint az előző és a jelen században a természettudományok bámulatos

föllendülése, a politikai és társadalmi állapotok gyökeres javulása következett be, a keresztyén vallás nem maradt el a kor követelményei mögött, sőt inkább eredeti elveinek és igazságainak napja most ragyog legtisztábban, és jobban érvényesül az emberszeretet műveinek napról napra szaporodó sokaságában, mint valaha. Karjára veszi a vadság bölcsőjéből kiragadott áfrikai néget; megfelel a félművelt keleti orthodox népek lelki szükségleteinek; párosult a művészi hajlamú latin fajok kulturájával, és legfényesebb diadalát ünnepli az angol-szász faj kulturai tevékenységében, mely az evangéliummal együtt terjeszti a civilizációt szerte szélyel a föld kerékességén. És ezzel a tudattal vegyünk búcsút tárgyunktól; vegyünk búcsút azoktól a sokszor alaptanul magasztalt régi időktől, mikor a naiv ember hitének világát még játszi tündérek s jó és gonosz szellemek serege népesíté be, de a mikor egyúttal a vallás nevében boszorkányokat is égetett a tudatlanság. A képzelet ama lényei ma már visszahúzódtak az őket megillető helyre: a mesék és költészet országába; a babona csupán a legműveltelebb néprétegek közt újí ártalmatlan játékaik. De magasan ragyog fölöttünk a tudománynak és az emberszeretet valóságának kettős napja, melynek melegénél van okunk vígasztalódással tekinteni vissza a letűnt korszakoknak tévelygés közt didergő világára. — Jövő esütörtökön Petri Elek theol. akadémiai tanár fog felolvasni ily cím alatt: „A vallás a mindennapi életben”. (Prot. Egyh. és Isk. Lap).

Bibliai előadások a fővárosban. Moody András, b.-pesti skót missionárius lelkész febr. 17-én bibliai előadást tartott a fővárosban, egy laterna magica segítségével gyönyörű képekben mutatván be a Szentföld egyes tájait, városait és a Földközi tenger azon vidékeit, hol a keresztyénség magvai először gyökeret vertek. Örömmel értesülünk a derék lelkész úrnak, a magyar nyelvet egész könnyed folyékonyssággal beszélő jó barátunknak azon szándékáról, hogy márcz. 7-re le szándékozik jönni, képeivel együtt Debreczenbe. Ha valósul e terv, mi mindent el fogunk követni, hogy minél nagyobb közönség élvezhesse e vallás-erkölesi hatásában rendkívül fontos bibliai előadásokat.

Nyilt kérdés nt. László János úrhoz. Debreczen, 1891. febr. 26. E lap közlebbi számában megjelent „Vigyázzunk” című cikkét a nt úr ezen szavakkal kezdi: „Magyarország törvényhozó testülete tehát országos nemzeti ünneppé deklarálta Szent István napját, és pedig csaknem egyhangú határozatával, tehát az ott levő református lelkipásztoroknak is hozzá járulásával”. Ezen mélyen sértő és súlyos vádra most csak következőket jegyzem meg: a) a „református lelkipásztorok” közül, a törvényhozás képviselőházának ezidő-szerint csak ketten vagyunk tagjai, u. m. Madarász Imre és én; b) a kérdés tárgyát képező törvényjavaslat tárgyalására felmentem, de oly beteg lettem, hogy a tárgyalásban részt sem vehettem s haza jönni voltam kénytelen. Azon idő óta szobámban és orvosi gyógykezelés alatt vagyok; c) ma délbén következő táviratot vettem: „Én sem voltam ott, Madarász”. Kik tehát a Magyarország törvényhozó testületében „ott levő azon református lelkipásztorok”, kiknek „hozzá járulásával is”, a Szent István napja, csaknem egyhangúlag nemzeti ünneppé deklaráltatott? Ez azon kérdés, melyre nt. László János úrtól feleletet kérek és várok, kijelentvén, hogy a nyerendő vagy megtagadott feleletől függesztem fel e tárgyban teendő nyilatkozatomat. Kiss Albert.

Reményi Ede hírneves hegedűművész, városunkban időzése és szereplése alkalmából, febr. 25-én délután, meglátogatta főiskolánkat is, melynek falai közt, több jelenlevő tanár élén Erdős József akadémiai helyettes igazgató fogadta. A

díszterem bejáratánál és a lépcsőházban igen nagy számmal egybegyült tanuló ifjúságon kívül, megjelent a főiskolai ének-kar, melyet lelkes szavakkal Balogh Ferencz felügyelő tanár mutatott be, éltetve a nagy művészt, a ki hazafias válasza kíséretében, megkoszorúzta a lépcsőházban levő Petőfi-szobrot. Ez aktus előtt és után az ének-kar egy pár hazafias dalt zengett, szokott praecisitással.

Halálozás. Deli Tamás, debreczeni ev. ref. leánytanító f. hó 25-én élete 67-ik évében elhunyt. A megboldogult hivatási munkája iránti esüggedetlen szeretettel hosszú időt töltött el a tanítói pályán, a népnevelés szolgálatában. Siratja családjá s áldják emlékezetét volt tanítványai. Legyen nyugodt síri álma!

A debreczeni evang. református főiskola akadémiai tanzakainak tanrendje az 1890—91-ik iskolai év második felében. Előadó tanárok és tantárgyaik. A) A hittudományi szakban. Tóth Sámuel. Keresztyén hittan heti 6 órán. Apologetika h. 3 ó. Balogh Ferencz. Keresztyén egyháztörténelem, IV-ik korszak h. 3 ó. Keresztyén egyháztörténelem, II-ik korszak h. 3 ó. Dogmatörténelem h. 3 ó. Magyar protestáns egyháztörténelem h. 3 ó. Csiky Lajos. Keresztyén erkölestan h. 3 ó. Lelkipásztorkodástan és katechetika h. 3 ó. Anyakönyvvezetés és hivatalos kiadványozás h. 2 ó. Szónoklati gyakorlatok h. 2 ó. Belmissió (spec. coll.) h. 1 ó. Erdős József. Ujszövetségi theologia h. 3 ó. Ujszövetségi írásmagyarázat h. 4 ó. Sass Béla. Héber nyelv h. 3 ó. Bevezetés az ószövetségbe h. 3 ó. Ószövetségi írásmagyarázat h. 3 ó. Héber régiségstan h. 2 ó. B) A jog és államtudományi szakban. Buzás Pál. Államgazdaságtan (pénzügytan) h. 4 ó. Nemzetgazdaságtan (különös rész: spec. coll.) h. 1 ó. Liszka Nándor. Bányajog h. 2 ó. Magyar közjog h. 6 ó. Az állam és igazgatási jog néhány főbb kérdése h. 2 ó. Dr. Kovács Sándor. Római jog (Pandekták) h. 8 ó. Dr. Karsa István ez évi akadémiai igazgató. Magyar magánjog h. 5 ó. Peres és perenkívüli eljárás h. 5 ó. Telekkönyvi rendtartás h. 2 ó. Dr. Baczoni Lajos. Európai jogtörténet h. 5 ó. Magyar állam statisztikája, tekintettel Ausztriára, h. 5 ó. Közgazdasági igazgatás h. 1 ó. Dr. Ozory István. Büntetőjog (különös rész) h. 5 ó. Nemzetközi jog h. 3 ó. A magyar büntető eljárás javaslata (Fabiny-féle) spec. coll., h. 3 ó. C) Bölcsészeti tudományokat előadó tanárok és tantárgyaik. Dr. Török József. Törvényszéki orvostan h. 2 ó. Közegészségstan (spec. coll.) h. 2 ó. Thót Ferencz. Ujkori bölcsészettörténelem h. 4 ó. Bölcsészeti erkölcs és ízléstan h. 3 ó. Osterlamm Ernő. Általános nevelés és tanítástan h. 3 ó. Balogh Ferencz. Angol nyelv h. 3 ó. Géresi Kálmán. Mívelődéstörténelem (XVII. és XVIII. század) h. 4 ó. Erdős József. Vallásbölcsészet h. 3 ó. Német nyelv és irodalom h. 2 ó. Somogyi Pál. Anyanyelvtanítás módszertana h. 1 ó. Orosz István. Földrajz és természettudományok népkolai tanításának módszertana h. 1 ó. Dr. Öreg János. Francia nyelv h. 4 ó. Mácsai Sándor. Egyházi és műéneklés heti 2 órán.

Szerk. posta. Cikkek érkeztek e héten hozzánk többek közt Batizról és Budapestről. Az előbbi helyről érkezett már a jövő héten kiadjuk. — F. V. L. zsoltára nyomdafesték alá jut. — A világi tanácsbíró cikkére is mielőbb sort fogok keríteni.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**